

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

**ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА ПІДПРИЄМНИЦТВА
КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ**

«ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА»

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ЩОДО ПРОХОДЖЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ**
для студентів першого освітнього рівня (бакалавр)
денної форми навчання
з галузі знань 07 «Управління та адміністрування»
спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова
діяльність»

Вінниця
2019

Економіка підприємства. Методичні вказівки щодо проходження навчальної практики для студентів першого освітнього рівня (бакалавр) денної форми навчання галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» / Н.В. Прямухіна, Л.А. Феняк; Вінн. нац. аграр. ун-т. – Вінниця: ВНАУ, 2019. – 43 с.

Укладачі: Прямухіна Наталя Валентинівна, д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки ВНАУ; Феняк Лариса Анатоліївна, асистент кафедри економіки ВНАУ

Рецензенти: Павлюк Тетяна Іванівна, к.е.н., доцент кафедри економіки та міжнародних відносин Вінницького торговельно-економічного інституту КНТЕУ; Польова Олена Леонідівна, д.е.н., професор кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності, готельно-ресторанної справи та туризму, ВНАУ

Затверджено до виконання науково-методичною комісією ВНАУ (протокол №6 від 11 грудня 2019 року) за поданням навчально-методичної комісії факультету економіки та підприємництва (протокол № від 11 грудня 2019 року).

В методичних вказівках визначено мету та завдання навчальної практики, основні положення щодо організації, керівництва та контролю за проходженням практики, зміст навчальної практики із розподілом відведеного часу, вимоги щодо структури, оформлення звітів та їх захисту.

Призначені для здобувачів вищої освіти з галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» за першим освітнім рівнем (бакалавр).

ЗМІСТ

1. Загальні положення.....	4
2. Мета і завдання навчальної практики.....	5
3. Організація і керівництво навчальною практикою.....	6
4. Зміст навчальної практики з дисципліни «Економіка підприємства».....	8
5. Вимоги до структури та оформлення звіту з практики.....	11
6. Підведення підсумків практики.....	15
7. Список рекомендованої літератури.....	17
8. Додатки.....	20

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

У сучасних умовах становлення нової економічної системи України підвищуються вимоги до відповідності рівня підготовки фахівців у вищих навчальних закладах вимогам роботодавців, до забезпечення конкурентоспроможності випускників на ринку праці. Одним із напрямів вирішення цієї проблеми є поетапна практична підготовка майбутніх фахівців із послідовним нарощуванням рівня професійних знань та практичних навичок.

Практика здобувачів вищої освіти Вінницького національного аграрного університету є обов'язковим компонентом освітньо-професійної програми для підготовки фахівців з вищою освітою першого та другого рівня та набуття здобувачами вищої освіти відповідних компетентностей.

Відповідно до навчального плану підготовки бакалавра за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» студенти денної форми навчання проходять навчальну практику з дисципліни професійного та практичного спрямування «Економіка підприємства», яка є важливою формою закріплення та поглиблення знань, одержаних у процесі теоретичного навчання, набуття вмінь і навичок, необхідних для застосування їх у майбутній виробничій діяльності.

Навчальна практика – це самостійний вид роботи студента, який контролюється і спрямовується викладачем на основі ознайомлення безпосередньо з умовами господарювання, вивчення фінансової та статистичної звітності, власних спостережень.

Навчальна практика з дисципліни «Економіка підприємства», відповідно до навчального плану передбачена на 3 курсі (6-й семестр). Тривалість навчальної практики складає 2 тижні, або 60 год.

2. МЕТА І ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ

Навчальна практика студентів факультету економіки та підприємництва є важливою складовою частиною навчального процесу. При проходженні навчальної практики студенти не тільки закріплюють і поглиблюють теоретичні знання, одержані в процесі вивчення дисципліни, а й набувають уміння та навички статистичної практичної діяльності.

Метою навчальної практики «Економіка підприємства» є закріплення та поглиблення теоретичних знань з дисципліни, розвиток професійних якостей майбутнього фахівця, що дозволить студентам в майбутньому успішно здійснювати управлінську діяльність. В процесі навчальної практики ставляться завдання набуття вмінь і професійних навичок майбутнього фахівця.

Завданням навчальної практики «Економіка підприємства» є:

- опанування основних понять і категорій фінансово-економічної та господарської діяльності підприємства;
- набуття практичних навичок використання базових інструментів здійснення підприємницької діяльності;
- набуття практичних навичок з аналізу та оцінки досягнутого рівня ефективності використання виробничих ресурсів підприємства;
- формування вмінь творчого пошуку резервів підвищення ефективності та конкурентоспроможності підприємства і його продукції.

Проходження навчальної практики «Економіка підприємства» забезпечує формування у здобувачів вищої освіти наступних компетентностей:

- здатність визначати показники, що характеризують виробниче спрямування підприємства, рівень забезпеченості підприємства виробничими ресурсами та

ефективності їх використання, визначати розмір оплати праці та фонд оплати праці на підприємстві;

- здатність розробляти окремі планово-економічні та звітні документи;
- здатність обирати порядок складання кошторисів підприємства та калькуляцій продукції;
- здатність визначати фактори формування доходів від операційної діяльності, розраховувати показники прибутку та рентабельності, фактори, що визначають їх рівень;
- здатність приймати певні рішення щодо підвищення ефективності діяльності підприємства.

3. ОРГАНІЗАЦІЯ І КЕРІВНИЦТВО НАВЧАЛЬНОЮ ПРАКТИКОЮ

Види практик, періоди проведення та їх обсяги визначаються освітньо-професійною програмою підготовки фахівців освітнього рівня (бакалавр) галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність», що відображається відповідно в навчальних планах і графіках навчального процесу (бн.6.. 1).

Таблиця 1

Терміни і тривалість навчальної практики

№ п/п	Курс	Семестр	Назва навчальної практики	Кількість кредитів / годин	Кількість тижнів	Форма контролю	Відповідальна кафедра
1	3	6	«Економіка підприємства»	2/60	2	Диф. Залік	Кафедра економіки

Навчально-методичне керівництво і виконання програми практики забезпечує кафедра економіки.

Відповідальність за організацію, проведення і контроль практики покладається на завідувача кафедри економіки або уповноважену ним особу.

До керівництва практикою студентів залучаються досвідчені викладачі кафедри, які брали безпосередню участь у навчальному процесі. За умови, що навчальна практика є продовженням вивчення навчальної дисципліни «Економіка підприємства», вона проводиться викладачами, які викладають відповідно навчальну дисципліну.

Навчальна практика студентів проводиться в навчальних аудиторіях, де є необхідні умови для її проведення. Об'єктами навчальної практики з дисципліни «Економіка підприємства» є сільськогосподарські підприємства Вінницького району, а також, за бажанням студентів – підприємства інших районів області. Фінансовою і статистичною звітністю зазначених господарств студентів забезпечує кафедра або керівник практики.

За попереднім погодженням навчальної частини, під час проходження навчальної практики, є можливим відвідування студентами, у супроводі керівника практики, підприємств, з якими ВНАУ має укладені договори про проходження практичного навчання студентами навчального закладу.

До функціональних обов'язків керівника навчальної практики входить:

- загальна організація навчальної практики (інструктаж про порядок проходження практики та техніки безпеки, надання студентам необхідних документів, роз'яснення методики та порядок проведення практики);
- контроль за проведенням навчальної практики;
- надання консультацій студентам;

- оцінка виконання навчальної практики;
- аналіз результатів навчальної практики;
- розробка заходів щодо удосконалення організації проведення навчальної практики.

За час проходження практики студенти зобов'язані:

- до початку практики одержати від керівника (викладача) практики консультації щодо оформлення всіх необхідних документів;
- в повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені програмою практики і вказівками керівників;
- суворо дотримуватись правил охорони праці, техніки безпеки і виробничої санітарії;
- своєчасно оформити звіт про проходження практики.

Матеріальне і методичне забезпечення включає:

- робочу програму навчальної практики;
- методичні рекомендації по проходженню навчальної практики;
- нормативні довідники;
- фінансова та статистична звітність підприємств;
- технічні засоби (обчислювальна техніка, тощо).

4. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ З ДИСЦИПЛІНИ «ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА»

Відповідно до навчальних планів підготовки фахівців першого освітнього рівня (бакалавр) галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» навчальна практика з дисципліни «Економіка підприємства» передбачена на третьому курсі (6 семестр) протягом двох тижнів. Навчальна практика з дисципліни

«Економіка підприємства» проводиться за тематичними планами (9н.9.. 2).

Таблиця 2

Тематичний план та рейтингова оцінка навчальної практики з економіки підприємства

№ за пор.	Тематика занять	Кількість	
		годин	кредитів
1	2	3	4
1.	Видача завдання на навчальну практику, розгляд актуальної сучасної проблематики, опрацювання літературних джерел	6	0,2
	- загальний інструктаж та забезпечення студентів необхідним матеріалом (звітами, технічними засобами та 9н..)	2	0,07
	- знайомство студентів з метою, методами, формами та змістом навчальної практики, уточнення індивідуальних завдань	2	0,07
	- обговорення сучасних проблем розвитку аграрного сектора економіки, характеристика організаційно правових форм господарської діяльності підприємств за діючим законодавством України	2	0,07
2.	Виконання індивідуальних завдань:	30	1
	Тема 1. Підприємство як суб'єкт господарювання	3	0,1
	Тема 2. Земельні ресурси підприємств	3	0,1
	Тема 3. Персонал підприємства та продуктивність праці	4	0,13
	Тема 4. Капітал підприємства. Основні засоби підприємства	4	0,13
	Тема 5. Оборотний капітал підприємства	4	0,13
	Тема 6. Витрати виробництва, собівартість продукції та ціноутворення	4	0,13

	Тема 7. Ефективність діяльності підприємства та фінансово-економічні результати	4	0,13
--	---	---	------

Продовження табл. 2

1	2	3	4
	Тема 8. Економічна безпека підприємств та антикризова політика	4	0,13
3.	Підведення підсумків аналітичного дослідження, оформлення звіту	12	0,4
4.	Вирішення ситуаційних завдань (дод. А)	6	0,2
	Всього	60	2

В ході виконання індивідуальних завдань студенти повинні ознайомитись із установчими документами підприємства, визначити напрямок його діяльності, дослідити забезпеченість підприємства основними видами ресурсів, оцінити ефективність діяльності суб'єкта господарювання. Для оцінки виробничо–господарської діяльності підприємства необхідно використати звіти підприємства за 3 роки. Нижче наведено перелік основних форм звітності, на основі яких проводиться аналіз діяльності підприємства:

Статут

Форма №1 «Баланс»

Форма №2 «Звіт про фінансові результати»

Форма №3 «Звіт про рух грошових коштів»

Форма №4 «Звіт про власний капітал»

Форма №5 «Примітки до річної звітності»

Форма №11 – ОФ «Звіт про наявність та рух основних засобів, амортизацію (знос)»

Форма №1 – ПВ «Звіт з праці»

Форма №1П-НПП «Звіт про виробництво та реалізацію промислової продукції»

Форма 50-сг «Звіт про основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств»

Форма №1 – торг «Звіт про товарооборот».

Перелік питань, що мають вивчатися та зразок структури звіту з навчальної практики наведено нижче.

5. ВИМОГИ ДО СТРУКТУРИ ТА ОФОРМЛЕННЯ ЗВІТУ З ПРАКТИКИ

Навчальна практика студента завершується складанням звіту, який узагальнює результати виконання індивідуального завдання. Він повинен мати чітку побудову, логічну послідовність усіх розділів, переконливу аргументацію та доказовість висновків.

З метою досягнення типовості у складанні звітів з практики студентам рекомендовано дотримуватись наступної загальної схеми звіту

Типова структура звіту з практики

Титульний аркуш

Зміст

Вступ

Розділ 1. Загальна характеристика підприємства та основних напрямків його діяльності. Ресурсне забезпечення підприємства.

Розділ 2. Капітал підприємства. Оцінка наявності та ефективності використання основних та оборотних фондів.

Розділ 3. Фінансово-економічні результати діяльності підприємства. Оцінка показників економічної ефективності господарювання.

Висновки

Список використаних джерел

Додатки

Титульний аркуш є першою сторінкою звіту з навчальної практики. Зразок титульного аркушу наведено у дод. Б.

У *змісті* послідовно перераховуються найменування всіх структурних частин звіту. Зміст повинен включати в себе всі заголовки, які є в тексті, та номери сторінок, де розміщений кожен з них.

У *вступі* необхідно обґрунтувати місце і роль підприємства в ринковій системі господарювання, мету та завдання проходження навчальної практики, предмет і об'єкт дослідження.

У *розділі 1* потрібно надати загальну характеристику досліджуваного підприємства, охарактеризувати організаційно-правову форму та основні види діяльності; дослідити основні показники розміру підприємства; розрахувати структуру товарної продукції підприємства, визначити і проаналізувати його виробниче спрямування; дослідити та оцінити систему показників, які характеризують забезпечення підприємства основними видами ресурсів.

Отримані результати узагальнити у таблицях (дод. В)

У *розділі 2* необхідно надати характеристику основних фондів підприємства, їх складу, структури та показників ефективності використання; визначити та проаналізувати склад і структуру оборотного капіталу підприємства, оцінити показники ефективності їх використання.

Отримані результати узагальнити у таблицях (дод. Г)

У *розділі 3* варто відобразити результати дослідження складу і структури витрат на виробництво, динаміки повної собівартості продукції; аналіз економічних результатів діяльності підприємства, рентабельності основних видів продукції, показників формування фінансових результатів; надати економічну оцінку показників ліквідності та платоспроможності підприємства, здійснити оцінку фінансового стану підприємства щодо можливості його банкрутства.

Отримані результати узагальнити у таблицях (дод. Д)

Висновки є логічним підсумком навчальної практики.

У висновках необхідно наголосити на якісних та кількісних показниках здобутих результатів, обґрунтувати достовірність результатів, викласти рекомендації щодо їх використання. Висновки мають бути чіткими, короткими, пронумерованими, відповідно до них можна було б скласти уяву про зміст роботи.

Список використаних джерел має включати тільки ті видання, що дійсно були вивчені і використані в процесі навчальної практики та при підготовці звіту: законодавчі документи, постанови Уряду з питань економічної реформи, підручники, статті в періодичній пресі і т.д.

Додатки в роботі є необов'язковими, але бажаними. Вони можуть бути включені у випадку наявності допоміжного матеріалу до основного змісту звіту про навчальну практику. До них відносяться фінансова звітність досліджуваного об'єкта, проміжні розрахунки, таблиці додаткових цифрових даних, формули, розрахунки, результати рішень задачі на комп'ютері. В тексті роботи на додатки робляться обов'язково посилання.

Звіт з навчальної практики має бути оформлений у відповідності до загальних вимог оформлення наукових робіт.

Звіт друкують на комп'ютері з однієї сторони аркуша білого паперу формату А4 (210x297), дотримуючись таких вимог:

Шрифт Times New Roman

Розмір 14

Відстань між рядками 1,5 інтервали

Верхнє, нижнє, поле 20 мм

Ліве поле 30 мм

Праве поле 15 мм

Розташування книжне

Рядків на сторінці 28–30

Титульний аркуш включають до загальної нумерації сторінок звіту. На титульному аркуші номер сторінки не ставлять, на наступних сторінках номер проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки в кінці.

Заголовки структурних частин звіту «ЗМІСТ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ» друкують великими літерами симетрично до тексту. Кожну структурну частину курсової роботи треба починати з нової сторінки.

Таблиці нумерують послідовно (за винятком таблиць поданих у додатках) в межах розділу. В правому верхньому куті над відповідним заголовком таблиці розміщують надпис «Таблиця» із зазначенням її номера. Номер таблиці повинен складатися з номера розділу і порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка, наприклад: «Таблиця 1.2» (друга таблиця першого розділу). При переносі частини таблиці на інший аркуш (сторінку) слово «Таблиця» і номер її вказують лише один раз справа над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть слова «Продовження табл.» і вказують номер таблиці.

Формули у звіті нумерують у межах розділу. Номер формули складається з номера розділу і порядкового номера формули в розділі, між якими ставлять крапку. Нумери формул пишуть біля правого берега аркуша на рівні відповідної формули в круглих дужках, наприклад: (3.1) (перша формула третього розділу).

При написанні звіту студент повинен давати посилання на джерела або матеріали окремі результати з яких наводяться в роботі. Посилання в тексті слід зазначати порядковим номером за переліком посилань, виділеним двома квадратними дужками, наприклад, [21, с.41], де 21 – номер джерела за списком, с.41 – сторінка, на якій міститься дана інформація.

Список використаних джерел – елемент бібліографічного апарату, котрий містить бібліографічні описи використаних джерел і розміщується після висновків.

Джерела можна розміщувати одним із таких способів:

- 1) у порядку появи посилань у тексті (найбільш зручний для користування);
- 2) в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків;
- 3) у хронологічному порядку.

Відомості про джерела включені до списку, необхідно давати відповідно до вимог державного стандарту з обов'язковим наведенням назв праць.

Додатки оформляються як продовження звіту на наступних його сторінках або у вигляді окремої частини (книги), розміщуючи їх у порядку появи посилань у тексті звіту. Кожний додаток повинен починатися з нової сторінки. Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ђ, наприклад, додаток А, додаток Б і т. д.

6. ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ ПРАКТИКИ

Звіт про виконання індивідуального завдання захищається у останній день проведення практики. На захисті практики заслуховується доповідь про результати виконання індивідуальних завдань, а також проводиться співбесіда за основними питаннями практики.

За підсумками перевірки якості виконання індивідуальних завдань, їх захисту та оформлення звіту студенту виставляється оцінка за національною шкалою та рейтинговою оцінкою, яку керівник практики заносить до

заліково-екзаменаційної відомості та залікової книжки студента.

Оцінювання здійснюється за національною, чотирьохбальною шкалою та шкалою ECTS (табл. 3, 4)

Таблиця 3.

Шкала підсумкової оцінки навчальної практики з дисципліни «Економіка підприємства»

Сума балів за всі види робіт на практиці	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 - 100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	
60-63	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Таблиця 4.

Розподіл балів оцінювання навчальної практики

Параметр	Оцінювання
Проходження практики (виконання програми практики)	0–50
Оформлення результатів практики (підготовка звітів)	0–20
Засвоєння програми практики (захист звітів)	0–30
Підсумок	100

Оцінка «відмінно» виставляється, якщо студент у повному обсязі та правильно виконав індивідуальні завдання, чітко й грамотно оформив звіт і захистив його.

Оцінка «добре» виставляється, якщо при виконанні індивідуального завдання з практики студент допустив від однієї до чотирьох несуттєвих помилок і не зміг їх виправити при захисті звіту.

Оцінка «задовільно» виставляється за правильне виконання не менше 50 % практичних завдань за умови, що студент у цілому правильно оформив і захистив звіт із оцінюваної теми.

Оцінка «незадовільно» виставляється у випадку, коли студент виконав менше 50 % практичного завдання, а також не представив до захисту звіт.

Підсумкова оцінка за практику з «Економіки підприємства» - диференційований залік.

7. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Азарова А.О., Нікіфорова Л.О. Економіка підприємства. Навчальний посібник. – Вінниця : ВНТУ, 2015. – 218 с.
2. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств: Підручник. / В.Г. Андрійчук - К.: КНУ, 2002. – 624 с.
3. Андрійчук В.Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу: підручник / В.Г. Андрійчук. – К.: КНЕУ, 2013. – 779с.
4. Афанасьєв М.В. Економіка підприємства.: навч. посібник / М.В. Афанасьєв. – К. : Ліра К, 2013. – 664 с.
5. Бойчик І.М. Економіка підприємства : навч. посібник / І.М. Бойчик. – К. : Атіка, 2012. – 480 с.
6. Васильців Т. Г. Економіка малого підприємства: навч. посіб. / Т. Г. Васильців, О. І. Іляш, Н. Г. Міценко; за

- ред. д-ра екон. наук Т. Г. Васильціва. – К.: Знання, 2013. – 446 с.
7. Гринчуцький В. І. Економіка підприємства: навч. посібник / В. І. Гринчуцький, Е. Т. Карапетян, Б. В. Погрішук. – 2-ге вид., перероб. та допов. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 304 с.
 8. Дорошенко Г.С. Економіка підприємства: теорія і практикум: навч. посібник / Г.С. Дорошенко. – К : Ліра К, 2013. – 328 с.
 9. Економіка підприємства: навчальний посібник / Л.О.Болтянська, Л.О.Андрєєва, О.І. Лисак. – Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. – 668 с.
 10. Калетнік Г.М. Управління регіональною продовольчою безпекою в умовах економічної нестабільності: монографія / Г.М. Калетнік, С.В. Козловської, Е.А. Кіреєва, О.Г. Підвальна. – Вінниця, 2015. – 252 с.
 11. Ковальчук І.В. Економіка підприємства: Навч. Посіб. / І.В. Ковальчук. – К.: Знання, 2008. – 679с.
 12. Круша П.В., Подвігіна В.І., Сердюк Б.М. Економіка підприємства: Навч. посіб. / П.В. Круша, В.І.Подвігіна, Б.М.Сердюк. – К.: Ельга-Н, КНТ, 2007. – 780с.
 13. Курган В.П. Економіка аграрних підприємств: Навчально-методичний посібник / В.П.Курган.-Суми: ВДГ «Університетська книга», 2008. – 270с.
 14. Манів З.О., Луцький І.М. Економіка підприємства: Навч. посіб. / З.О.Манів, І.М.Луцький. – К.: Знання, 2004. – 580с.
 15. Мельник Л.Г. Економіка підприємства : навч. посібник / за за. ред. д.е.н., проф. Л.Г. Мельника. –К. : Ліра К, 2012. – 876 с.
 16. Нестерчук Ю. О. Економіка підприємства : навч.-метод. посібник / Ю. О. Нестерчук, С. А. Сегеда. – Вінниця : Едельвейс і К, 2014. – 372 с.
 17. Офіційний сайт державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://www.ukrstat.gov.ua/>

18. Офіційний сайт Головного управління статистики у Вінницькій області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vous.vin.ua/>
19. Офіційний сайт фахового журналу «Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: efm.vsau.org
20. Петрига О.М. Економіка аграрного підприємства: навчальний посібник / О.М. Петрига, Т.І. Яворська, Ю.О. Прус; за ред. О.М. Петриги, Т.І. Яворської. – Мелітополь: Видавничо-поліграфічний центр «Люкс», 2016. – 498 с.
21. Планування діяльності підприємства : навч. посібник / [А. Ф. Бурик, О. М. Світовий, О. Г. Мачушенко, А. В. Роєнко, І. С. Кравець]. – К. : Центр учбової літератури, 2013. – 260 с.
22. Шаманська О.І. Основні напрямки підвищення ефективності управління ресурсним потенціалом підприємства / О.І. Шаманська // Актуальні проблеми економіки, №6. – 2012. – С. 166-172.
23. Шаманська О.І. Сучасні підходи до оцінювання ефективності управління ресурсним потенціалом підприємства / О.І. Шаманська // Ефективна економіка, №3. – 2013. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua>
24. Шарко М. В., Мешкова-Кравченко Н. В., Радкевич О. М. Економіка підприємства : навч. посіб. / М. В. Шарко, Н. В. Мешкова-Кравченко, О. М. Радкевич. – Херсон : Олді-плюс, 2014. – 436 с.
25. Шегда А.В. Економіка підприємства : підручник / А.В. Шегда. – К. : Знання, 2010. – 614 с.
26. Яркіна Н. М. Економіка підприємства : навч. посібник / Н. М. Яркіна. – К. : Ліра-К, 2013. – 497 с.

8. ДОДАТКИ

Додаток А

Ситуаційні завдання

Задача 1

Визначити показники руху основних виробничих фондів, якщо: вартість основних виробничих засобів на початок року складає – 1320 тис. грн.; вартість основних виробничих засобів на кінець року – 1160 тис. грн.; сума заново введених основних засобів – 500 тис. грн., сума вибулих основних фондів – 320 тис. грн., сума зносу – 950 тис. грн.

Задача 2

Розрахувати рівень товарності, рентабельності та рентабельності продажу, якщо: кількість реалізованої продукції – 2600 ц, кількість виробленої продукції – 3460 ц., виручка від реалізації продукції – 75 тис. грн., собівартість реалізованої продукції – 50 тис. грн.

Задача 3

Підприємство розробляє інвестиційний проект в сфері переробки сільськогосподарської продукції, реалізація якого в практиці господарювання впродовж чотирьох років може забезпечити грошові доходи (потоки), що дорівнюють відповідно 6000, 4000, 3000 і 2000 грн. Чи є економічно вигідним цей проект, якщо дисконтна ставка встановлена на рівні 10%, а початкові інвестиції дорівнюють 5000 грн, на початок другого року – 1500 грн, третього – 1700 грн., четвертого – 2000 грн.

Задача 4

Визначити та проаналізувати показники забезпеченості господарства основними виробничими фондами за умови: середньорічна вартість основних виробничих фондів – 1200 тис. грн., площа сільськогосподарських угідь – 250 га., середньорічна чисельність працюючих – 19 чол.

Задача 5

Визначити економічну ефективність запровадження поверхневого обробітку ґрунту замість звичайної оранки за показниками: 1) приріст урожайності; 2) загальний приріст прибутку; 3) приріст прибутку завдяки підвищенню урожайності; 4) приріст прибутку завдяки зменшенню виробничих витрат на одиницю продукції.

Вихідні дані: За звичайної оранки на глибину 20-25 см урожайність озимої пшениці становить 30 ц з 1 га посіву, а за поверхневого обробітку ґрунту на глибину 8-10 см – 40 ц (підвищення врожайності досягається завдяки збільшенню запасів доступної вологи в 1,5 м шарі ґрунту в період посіву, збільшенню густоти сходів, зниженню коефіцієнта водоспоживання). Виробничі витрати в базовому варіанті становили 945 грн. на 1 га посіву, а в новому – 900 грн. Ціна реалізації 1 ц зерна пшениці – 100грн.

Задача 6

Розрахувати показники рентабельності сільськогосподарського виробництва за умови: виручка від реалізації продукції – 200 тис. грн, собівартість реалізованої продукції – 300 тис. грн, середньорічна вартість активів – 900 тис. грн, площа сільськогосподарських угідь – 400 га.

Задача 7

Підприємство у звітному році отримало доходу від реалізації продукції на суму 80 тис. грн. В структурі товарної продукції підприємства найбільшу питому вагу займає зерновиробництво – 35%. Прибуток від реалізації продукції зерновиробництва складає 65 тис. грн., а рівень рентабельності виробництва сільськогосподарської продукції на підприємстві дорівнює 12%. Виробничі витрати по галузі і по підприємству в цілому становлять відповідно 28 і 75 тис. грн., а затрати праці 14

і 63 тис. люд.-год. відповідно. Визначити місце та роль галузі зерновиробництва в економіці господарства.

Задача 8

Визначити рівень ефективності використання оборотних засобів за умови, що: середньорічна вартість оборотних засобів становить – 1890 тис. грн., вартість реалізованої продукції – 457 тис. грн., матеріальні витрати – 280 тис. грн.,

Задача 9

Визначити фінансову стійкість та платоспроможність підприємства, якщо відомо: валюта балансу складає 299,4 тис. грн, власний капітал – 307,6 тис. грн, оборотні активи – 213,9 тис. грн, поточні зобов'язання – 11,8 тис. грн, грошові кошти та їх еквіваленти – 3 тис. грн, короткострокові фінансові вкладення та дебіторська заборгованість – 191 тис. грн.

Задача 10

За планом реструктуризації індекс конкурентоспроможності товару фірми підвищився на 0,25, завдяки цьому сегменту її ринку збільшився на 8,5%. Базовий обсяг продажу товару фірми склав 12 млн. грн. Собівартість товару за статтями умовно-постійних витрат знизилася на 5,2%. Базова собівартість 10,2 млн. грн. Витрати на підвищення рівня конкурентоспроможності товару склали за проектом 85 тис. грн. Розрахувати ефективність заходів щодо підвищення рівня конкурентоспроможності товару фірми.

Задача 11

На підприємстві у звітному році чисельність працівників складала 20 чол., виробництво валової продукції – 420 тис. грн.. У розрахунковому році обсяг виробленої продукції має становити 480 тис. грн., а продуктивність праці підвищитися на 16 %. Визначити: рівень продуктивності праці у звітному і розрахунковому роках; чисельність працівників, очікувану у розрахунковому році.

Задача 12

На основі обґрунтування сучасного стану машинно-тракторного парку підприємства спеціалісти вважають, що через чотири роки машинно-тракторний парк підприємства необхідно буде поновити новим комплексом машин орієнтовною вартістю на 260 тис. грн. Чи достатньо для цього буде у господарства коштів, якщо підприємство поклало на депозит 80 тис. грн під 12% річних і далі воно в змозі щорічно виділяти по 20 тис. грн та класти її у банк під указаний відсоток.

Задача 13

Розрахувати ступінь цінової конкурентоспроможності, рівень рентабельності та рентабельність продажу зерна за умови: ціна реалізації 1 центнера зерна – 781 грн., собівартість 1 ц реалізованої продукції – 580 грн

Задача 14

Обчислити можливе підвищення продуктивності праці в аграрному підприємстві при незмінній чисельності працюючих та збільшенні на 11% обсягу виробництва продукції в розрахунковому році за умови, що у звітному році обсяг валової продукції господарства – 510 тис. грн., виробіток продукції в розрахунку на одного працюючого – 3400 грн.

Додаток Б

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки та
підприємництва

Кафедра економіки

ЗВІТ З НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ

з Економіки підприємства
(назва дисципліни)

Студента (ки) _____ курсу _____ групи
напряму підготовки _____
спеціальності _____

_____ (прізвище та ініціали)

Керівник _____

_____ (посада, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Національна шкала _____
Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Члени комісії _____

ініціали)

(підпис)

(прізвище та

ініціали)

(підпис)

(прізвище та

м. Вінниця - 20 __ р.
Додаток В

Таблиця В.1

Основні показники розміру підприємства

Показники	201_р.	201_р.	201_р.	Відхилення	
				±	%
Площа сільськогосподарських угідь, га					
Площа ріллі, га					
Середньорічна чисельність працюючих, чол.:					
- основні працівники рослинництва					
- основні працівники тваринництва					
Прямі затрати праці по підприємству всього, тис. люд.-год.					
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.					
Середньорічна вартість оборотних засобів, тис. грн.					
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.					
Валовий прибуток (збиток) по підприємству, тис. грн.					
Матеріальні затрати на виробництво, тис.грн.					

Таблиця В.2

Склад та структура сільськогосподарських угідь аграрного підприємства

Види угідь	201__р.		201__р.		201__р.		Відхилення	
	га	%	га	%	га	%	га	%
Сільськогосподарські угіддя, всього		100		100		100		х
у т.ч.:								
рілля								
сінокоси								
пасовища								
інші с.-г. угіддя								

Таблиця В.3

Склад та структура товарної продукції підприємства

Продукція	201__р.		201__р.		201__р.		В середньому у за три роки		Місце галузі в ранжированому ряду
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	

Всього по підприємству		100,0		100,0		100,0		100,0	X
------------------------	--	-------	--	-------	--	-------	--	-------	---

Таблиця В.4

Склад, структура та ступінь використання трудових ресурсів, 201__ р.

Показники	Норматив на рік, люд-днів	приймали участь у виробництві	відпрацьовано за рік, тис. люд-днів	структура трудових ресурсів, %
Працездатні (чоловіки 16-60 р., жінки 16-55 р.)	276			
Працездатні, які працюють в інших галузях	60			
Непрацездатні в працездатному віці та люди похилого віку	80			
Підлітки до 16 років	60			
Всього				100,0
Відпрацьовано тис.люд-дн.	x	x		x
Ступінь використання трудових ресурсів (коефіцієнт трудозабезпеченості), %	x	x		x

Таблиця В.5

Показники руху робочої сили

Показники	Роки			Відхилення, ± 201_ до 201_ р	
	201_	201_	201_		
Коефіцієнт зростання					
Коефіцієнт найму					
Коефіцієнт вибуття					
Коефіцієнт плинності					
Темп зміни чисельності працівників на підприємстві					
Коефіцієнт постійності кадрів					
Коефіцієнт валового обороту робочої сили підприємства					

Таблиця В.6

Продуктивність, оплата праці та ступінь залучення трудових ресурсів

Показники	Роки			Відхилення, 201_ р. до 201_ р., ±	
	201_	201_	201_		
Продуктивність праці (одержано доходу від реалізації) в розрахунку на:					
1 середньорічного працівника грн.					
на 1 люд-год., грн.					

Середньомісячна оплата праці, грн.				
Кількість днів, відпрацьованих одним працівником, днів				
Коефіцієнт використання запасу праці				
Показник трудової активності				

Додаток Г

Таблиця Г.1

Загальна оцінка стану майна підприємства

Показники	На початок періоду	На кінець періоду	Відхилення, (+,-)
1. Усього майна (валюта балансу), тис. грн.			
1.1. Основні засоби і необоротні активи, тис. грн.			
У % до майна			
1.2. Оборотні активи (оборотний капітал), тис. грн.			
У % до майна			
1.2.1. Запаси, тис. грн.			
У % до оборотного капіталу			
1.2.2. Дебіторська заборгованість, тис. грн.			
У % до оборотного капіталу			
1.2.3. Кошти та їх еквіваленти: у національній валюті, тис. грн. у іноземній валюті, тис. грн.			
У % до оборотного капіталу: у національній валюті у іноземній валюті			

Таблиця Г.2

Наявність (на кінець року) та структура основних виробничих засобів

Показники	201__р.		201__р.		201__р.		Відхилення , ±	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
Будівлі, споруди, передавальні пристрої								
Машини і устаткування								
Транспортні засоби								
Інструмент та інвентар								
Робоча і продуктивна худоба								
Багаторічні насадження								
Капітальні витрати на поліпшення земель								
Інші основні засоби								
Всього основних засобів сільськогосподарськог о призначення								

Таблиця Г.3

Структура оборотного капіталу аграрного підприємства

Складові оборотного капіталу	201__р.		201__р.		Відхилення 201__р. до 201__р., ±	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
Оборотні фонди - всього						
у т.ч.:						
Виробничі запаси						
Біологічні активи						
Незавершене виробництво						
Фонди обігу - всього						
у т.ч.:						
Готова продукція						
Товари						
Векселі одержані						
Дебіторська заборгованість						
Поточні фінансові інвестиції						
Грошові кошти та їх еквіваленти						
Інші оборотні активи						
Оборотний капітал підприємства						

Таблиця Г.4

Забезпеченість та ефективність використання виробничих засобів

Показники	201_р.	201_р.	201_р.	Відхилення 201_р. до 201_р., %	
				±	%
Фондозабезпеченість, тис. грн / га					
Фондоозброєність, тис. грн / ос.					
Фондовіддача,					
по доходу (виручці) від реалізації продукції					
по прибутку					
Фондомісткість, грн:					
по доходу (виручці) від реалізації продукції					
по прибутку					
Фондооснащеність виробництва, тис. грн / га					
Ступінь забезпеченості підприємства оборотними засобами, грн					
Вартісне співвідношення між основними та оборотними засобами					
Коефіцієнт завантаженості					
Коефіцієнт оборотності					
Тривалість обороту, днів					

Матеріаловіддача, грн					
Норма прибутку, %					

Таблиця Г.5

Технічний стан та ефективність відтворення основних засобів

Показники	201__р.	201__р.	201__р.	Відхилення 201__р. до 201__р.	
				±	%
Коефіцієнт вибуття основних засобів					
Коефіцієнт оновлення основних засобів					
Термін оновлення (швидкість обороту)					
Коефіцієнт зростання основних засобів					
Коефіцієнт приросту основних засобів фондів					
Коефіцієнт зносу основних засобів					
Коефіцієнт придатності основних засобів					
Коефіцієнт сукупного відтворення основних засобів					
Коефіцієнт інтенсивного оновлення основних засобів					
Швидкість обороту основних засобів					

Таблиця Г.6

Забезпеченість основними фондами та економічна
ефективність їх використання

Показники	201_р.	201_р.	201_р.	Відхилення 201__р. до 201__р.	
				±	%
Фондооснащеність, тис. грн. на 1 га					
Фондоозброєність, тис. грн. на 1 чол.					
Фондовіддача, грн.:					
- за доходом (виручкою) від реалізації					
- за валовим прибутком					
Фондомісткість, грн.					
- за доходом (виручкою) від реалізації					
- за валовим прибутком					
Рентабельність основних фондів, %					
Умовний строк окупності					
Коефіцієнт віддачі спожитих основних фондів					

Таблиця Г.7

Ефективність використання оборотного капіталу
підприємства

Показники	201_р.	201_р.	201_р.	Відхилення 201_р. до 201_р.	
				±	%
Коефіцієнт обороту оборотного капіталу					
Коефіцієнт обороту оборотних засобів					
Коефіцієнт завантаженості оборотного капіталу					
Тривалість одного обороту, дн.					
Матеріаловіддача, грн.					
Матеріаломісткість, грн.					
Рентабельність оборотного капіталу, %					
Норма прибутку, %					

Додаток Д

Таблиця Д.1

Аналіз складу і динаміки прибутку підприємства

Показник	Значення показника						Відхилення,	
	201 р.		201 р.		201 р.		±	
	сума, тис.грн.	частка, %	сума, тис.грн.	частка, %	сума, тис.грн.	частка, %	сума, тис.грн.	частка, %
Прибуток від реалізації продукції, послуг								
Сальдо інших операційних доходів і витрат								
Прибуток від основної операційної діяльності								
Сальдо інших операційних доходів і витрат								
Прибуток звітного періоду від звичайної діяльності до оподаткування								
Податок на прибуток і								

економічні санкції за платежами в бюджет								
Чистий прибуток від звичайної діяльності								
Сальдо надзвичайних доходів і витрат (за мінусом податків)								
Чистий прибуток звітного періоду								

Таблиця Д.2
Показники ефективності діяльності аграрного підприємства

Показники	Роки			Відхилення, ±
	201_	201_	201_	
Доход (виручка) від реалізації в розрахунку на:				
– 1 грн. основних засобів, грн.				
– 1 грн. оборотних засобів, грн.				
– 1 середньорічного працівника, грн.				
– 1 люд. год., грн..				
– 1 га с.г. угідь, грн.				
Прибуток в розрахунку на:				
– 1 грн. основних засобів, грн.				
– 1 грн. оборотних засобів, грн.				
– 1 середньорічного працівника, грн.				
– 1 люд. год., грн.				
– 1 га с.г. угідь, грн.				
– 1 грн. авансованого капіталу, грн.				
Середньомісячна оплата праці 1 працівника, грн.				
Оплата 1 люд. год., грн..				
Норма прибутку, %				
Рівень рентабельності, %				

Таблиця Д.3

Розрахунок точки беззбитковості при виробництві
основних видів продукції в аграрному підприємстві

№	Показник	Вид продукту			
		Продукт 1	Продукт 2	Продукт 3	Продукт 4
1	Виручка від реалізації, тис. грн.				
2	Частка в обсязі продажу, %				
3	Обсяг виробництва, ц				
4	Обсяг реалізації, ц				
5	Ціна за 1 ц, грн.				
6	Змінні витрати, тис. грн.				
7	Змінні витрати на 1 ц продукції, грн.				
8	Прибуток, тис. грн.				
9	Маржинальний дохід, тис. грн.				
10	Маржинальний дохід на 1 ц продукції, грн. [ряд.5-ряд.7]				
11	Постійні витрати, тис. грн.				
12	Точка беззбитковості для виробництва продукції, ц [ряд 11 / ряд 10]				
11	Точка беззбитковості при реалізації продукції, тис. грн. [ряд 12 × ряд 5]				
12	Зона безпеки, ц				

[(ряд 3 – ряд 12)×100/ ряд3]				
------------------------------	--	--	--	--

Таблиця Д.4.
Аналіз показників рентабельності (збитковості)

Показники рентабельності	201_р.	201_р.	20_р.	Відхилення 201_р. до 201_р. (+, -)
1. Показники рентабельності по відношенню до реалізації:				
1.1. Рентабельність за валовим прибутком (маржинальним доходом)				
1.2. Рентабельність за операційним прибутком				
1.3. Рентабельність за чистим прибутком				
2. Рентабельність по відношенню до активів:				
2.1. Рентабельність активів				
2.2. Рентабельність необоротних активів				
2.3. Рентабельність оборотних активів				
2.4. Рентабельність виробничих фондів				
3. Рентабельність по відношенню до власного капіталу та зобов'язань:				
3.1. Рентабельність власного				

капіталу				
3.2. Рентабельність позикового капіталу				
3.3 Рентабельність діяльності				
4. Витратні показники рентабельності:				
4.1. Рентабельність операційних витрат				
4.2. Рентабельність витрат діяльності (КВЗД)				
4.3 Рентабельність продукції за валовим прибутком				

Таблиця Д.5

Аналіз ліквідності балансу підприємства, тис. грн.

Актив	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	Пасив	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	Платіжний надлишок або нестача	
						на початок періоду	на кінець періоду
Найбільш ліквідні активи			Негайні пасиви				
Активи, що швидко реалізуються			Короткострокові пасиви				
Активи, що реалізуються повністю			Довгострокові пасиви				
Активи, що важко реалізуються			Постійні пасиви				
Баланс			Баланс				

Таблиця Д.6

Аналіз абсолютних показників фінансової стійкості
підприємства

Показники, тис. грн.	201_р.	201_р.	201_р.	Відхилення	
				абс., (+,-)	відн., %
1. Власний капітал					
2. Довгострокові зобов'язання					
3. Необоротні активи					
4. Наявність власних оборотних коштів					
5. Поточні зобов'язання					
6. Загальна величина джерел формування запасів					
7. Загальна величина запасів					
8. Надлишок (+) нестача (-) власних оборотних коштів для формування запасів					
9. Надлишок (+) нестача (-) власних і позикових коштів для формування запасів					

Таблиця Д.7

Аналіз показників фінансової стійкості та платоспроможності підприємства

Показники	201_р.	201_р.	201_р.	Відхилення, (+,-)
1. Коефіцієнт фінансової незалежності				
2. Коефіцієнт фінансової стабільності				
3. Коефіцієнт співвідношення позикових і власних коштів				
4. Коефіцієнт фінансування				
5. Коефіцієнт маневреності власного капіталу				
6. Коефіцієнт грошової платоспроможності				
7. Коефіцієнт розрахункової платоспроможності				
8. Коефіцієнт ліквідної платоспроможності				

Таблиця Д.8

Аналіз показників ділової активності підприємства

Показники	201_р.	201_р.	201_р.	Відхилення	
				Абс., ±	Відн., %
1. Коефіцієнт загальної оборотності капіталу					
2. Коефіцієнт оборотності мобільних засобів					
3. Коефіцієнт оборотності матеріальних оборотних коштів					
4. Коефіцієнт оборотності готової продукції					
5. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості					
6. Середній термін обороту дебіторської заборгованості, днів					
7. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості					
8. Середній термін обороту кредиторської заборгованості, днів					
9. Фондовіддача основних засобів та інших необоротних активів					

10. Коефіцієнт оборотності власного капіталу					
--	--	--	--	--	--